

А також стосовно людини :

She touched with caressing fingers the French clock upon the mantel with its pompous little bronze figure of a last-century gentleman posing in buckles and frills beside the dial («The Recovery»).

Вона ніжно торкнулася французького годинника на камінній полиці з маленькою пишною бронзовою фігуркою чоловіка минулого століття, що позує у пряжках і жабо поруч із циферблатом.

b) *Drink* письменниця використовує стосовно людини. Тут слово *drink* виступає антропоморфною метафорою:

Her eyes were deep brown wells that were drinking, drinking impressions and treasuring them in her soul («Two portraits»).

Очі її були темно-коричневими, наче колодязі, які напивалися, напивалися почуттями і ніжно зберігали їх в її душі.

She kneels before the Blessed Sacrament with stiffened, tireless limbs; with absorbing eyes that drink in the holy mystery till it is a mystery no longer; but a real flood of celestial love deluging her soul («Two portraits»).

Вона схиляє коліна перед Святим Причастям, її ноги німіють, а повний жаги погляд жадібно вбирає в себе святе таїнство

допоки воно ще залишається таким. Потік божої любові наповнює її душу.

«...*For heaven's sake open the door*». «*Go away. I am not making myself ill*». «*No; she was drinking in a very elixir of life through that open window*» («The story of an hour»).

«Заради всього святого відчини двері». «Йди геть. Я не завдам собі шкоди». «Ні, не завдасть. Вона впивалася життєвим еліксиром, що потрапив у кімнату через вікно».

c) *Creep* письменниця використовує стосовно природи. Тут слово *creep* виступає антропоморфною метафорою:

The night came creeping, creeping stealthily out of the valley, thinking I did not notice («The night came slowly»).

Вона підкралася, підкралася непомітно, прийшовши з долин, думаючи, що я її не помітила.

She watched him till the deepening shadows of the coming night crept between them («Two summers and two souls»).

Вона дивилася на нього, доки темні нічні тіні не заповзли між них.

У підсумку, ці слова є багатозначними, тому поєднують ознаки як людини, так і природи.

Список літератури

1. Chopin K. The Complete Works / K. Chopin. - Baton Rouge : Louisiana State university Press, 2006. - 1032 p.

Жанна Томашевська

Національний університет «Кієво-Могилянська академія» (Київ)

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНЕ ПОЛЕ «ЖІНКА» У ПОЕТИЧНІЙ МОВІ С. ЖАДАНА

Статтю присвячено дослідженню лексико-семантичного поля «жінка» в українській мові на основі аналізу поезії С. Жадана. У статті розглядається семантичний склад компонентів лексико-семантичного поля; описуються зв'язки між ними та розмежовуються лексико-семантичні групи, ними утворені.

Ключові слова: сема, лексико-семантичне поле, лексико-семантична група, сучасна поезія.

This article gives study to lexical-semantic field of 'woman' in Ukrainian language; the study is based on the research of S. Zhadan's poems. In the article the components of the lexical-semantic field are viewed; the connections between these elements are described and lexical-semantic groups formed by them are revealed.

Keywords: *seme, lexical-semantic field, lexical-semantic group, modern poetry.*

До образу жінки звертається кожен поет української літератури, оскільки він, репрезентуючись у постатях матері, коханої, Батьківщини, природи, жіночого космічного начала загалом, відіграє важливу роль в ідентифікації та становленні особистості, осягненні нею світу. Ця тенденція цілком актуальна і для поезії постмодерного періоду. Тому не дивно, що лексико-семантичне поле «жінка» у творчості сучасного поета С. Жадана виявилось цілком продуктивним джерелом для аналізу. Його окреслення дозволить доповнити національно-культурну мовну картину українців, оскільки воно є одним з елементів відображення навколишньої дійсності.

Матеріалом аналізу лексико-семантичного поля «жінка» стали близько 300 позицій ядерної та периферійної зони, вибраних з останніх збірок С. Жадана «Життя Марії» і «Тамплієри», що вийшли друком 2015 і 2016 року відповідно. Тобто, пропонується розвідка ілюструє саме новітній етап творчості поета, вона може стати елементом компаративістичного дослідження, якщо також звернути увагу на ранні збірки С. Жадана.

Погляди більшості науковців на тлумачення поняття лексико-семантичного поля сходяться на тому, що воно є цілісною, впорядкованою структурою, елементи якої об'єднуються спільною семантикою. Ядро досліджуваного лексико-семантичного поля в поезіях С. Жадана найповніше реалізується у лексемі *жінка*. Окрім того, варто зазначити, що часто в поезіях автора центр досліджуваного лексико-семантичного поля репрезентує займенник *вона* у прямому та непрямої відмінках: *На неї не можна було не звернути увагу – вона сміялася уві сні* [1; с. 91]. До навколоядерної зони відносять слова, які вступають з ядром та між собою у близькі

семантичні відношення та утворюють синонімічні і гіперо-гіпонімічні пари та групи. Зокрема, у досліджуваних текстах денотат жінка репрезентують: 1) власні назви (*Марія і Магдалина*); 2) номінації за національною належністю чи місцем проживання (*чеченка, золоті китаянки*); 3) лексеми на позначення професії та роду діяльності (*медична сестра, снайперка, прибиральниці, жінка, що торгує трояндами, дівчина торгує квітами, артистка, господиня, мироносиці, відьми, повії*); 4) лексеми, що вказують на родинні стосунки (*мама, матері, дружина, наречена, сестра*). Окремо варто згадати номінації, які акцентують вік жінки: *дівчинка, старі жінки*.

Образ жінки у традиційній та сучасній культурі нерозривно пов'язаний з тілесністю, тому закономірно, що у поезіях С. Жадана натрапляємо на багатокomпонентну лексико-тематичну групу номінацій, які позначають окремі частини тіла жінки: *Під теплим металом таке піддатливе полотно жіночої шкіри* [1; с. 54]; *І не пробитися крізь цей морок, що впав на плечі, / і передпліччя її – ніби озерна вода надвечір* [2; с. 58]; *Ший в жінок беззахисні, як мармур узимку* [1; с. 87]; *І губи в неї при цьому такі болючі й криваві, / ніби вона цілу ніч плакала чи цілувалась* [1; с. 82]. Серед групи елементів, скомпонованих за семантикою тілесності, привертають увагу слова та вирази, які можна об'єднати за наявністю у структурі їхнього значення семи 'біль': *Якби вона почала писати спогади про кожну з отриманих ран, / її книга мала б такий самий успіх, як тора або коран* [1; с. 91]; *Коли вона вимовляла слово любов, я бачив кров на її зубах* [1; с. 92]; *Цілу ніч вона співає в своїй кімнаті. / Пальці у неї в крові та цукровій ваті* [1; с. 84].

Парадигму лексико-семантичного поля доповнює мікросистема компонентів, які деталізують фізичний та емоційний стан жінки. У ній відрізняються частотністю лексичні одиниці та конструкції зі спільною семою 'сон': *Хай спить. Хай розбереться зі снами. / Хай її нинішні сни перетечуть у колишні [1; с. 45]; Світло холодне серед кімнати, / і вже коли її потрібно вставати, / починають снитися сни [2; с. 61].* Серед компонентів лексико-семантичного поля, якими поет конкретизує почуття та емоції, що переживає жінка, переважають емотиви з негативною конотацією, інтегральними семами яких є 'страх', 'самотність': *Навіть якщо закінчиться осінь і почнеться зима, вона все одно найбільше боїться лишатись сама [1; с. 40]; Півроку вона тримається. / Півроку розглядає смерть, як носорога в зоопарку: / темні складки, / важке дихання. / Боїться, але не відводить погляду, / не заплющує очей [1; с. 74]; І коли вона не отримує від нього листів, / і починає нити і рахувати втрати, / вона ненавидить все, що він їй говорив, / себто, ненавидить взагалі усе, що може згадати [2; с. 66].* Компонентів цієї групи з позитивною конотацією порівняно менше: *Навіть в її неправді була своя міра, / Її чекали попереду радість і вірність [1; с. 81].*

Образ жінки у картині світу поета відрізняється своєю динамічністю. Такий висновок нам дозволило зробити багатокомпонентне угруповання елементів, інтегральною семою яких є 'рух'. До цієї групи відносимо компоненти, що за лексичним вираженням у переважній більшості входять до складу дієслівних метафор, і що вказують на переміщення жіночого тіла у просторі: *Тоді починається*

вечір. Саме тоді жінки лишають домівки і виходять на берег [2; с. 54]; Довго її розшукував. Номер вона змінила, з міста втекла, соціальними мережами не користувалась [1; с. 44]; Світло таке легке. / Вона четвертий день у дорозі. [1; с. 44].

Також деталізують образ жінки у віршах С. Жадана атрибути матеріальної культури. Серед них лексеми на позначення елементів одягу та побуту. Оскільки матеріалом аналізу слугували збірки віршів останніх двох років, то, зважаючи на складну загрозливу ситуацію на рідному для поета сході країни, не дивно, що поруч з образом жінки С. Жадан актуалізує лексико-тематичну групу «зброя»: *Вона говорила, що краще зброя в руках, аніж хрести на гербах [1; с. 92]; Пише про її віру, / тише про її сумніви, / тише про її вразливість, / робить зарубки на її прикладі [1; с. 60].*

На периферії лексико-семантичного поля перебуває група номінацій природних явищ, які поет також асоціює з образом жінки, вводячи їх у склад метафоричних структур: *Коли вона остигає, ніби вогонь, / коли вона уповільнюється мов ріка [2; с. 48]; ...тримаючи небо в очах і повітря в руці, / боронячи навіть тоді, коли не лишається сил, / мову своєї ніжності, які розуміють усі, / межі своєї свободи, бачені звідусіль [2; с. 25].*

Отже, розгляд досліджуваного лексико-семантичного поля виявив його структурну складність, насиченість зв'язками з іншими лексичними та тематичними угрупованнями, а також дозволив створити комплексне уявлення про образ жінки у поетичній мові С. Жадана.

Список літератури:

1. Жадан С. Життя Марії. Книга віршів і перекладів / Сергій Жадан. – Чернівці : Meridian Czernowitz; Книги – XXI, 2015. – 184 с.

2. Жадан С. Таплієри. Поезії / Сергій Жадан. – Чернівці : Meridian Czernowitz; Книги – XXI, 2016. – 120 с.

Олександра Тугай

Київський університет імені Бориса Грінченка (Київ)

МОДЕЛІ СИНТАКСИЧНИХ СТРУКТУР ІЗ ДІЄСЛОВАМИ ВОЛЕВІЯВЛЕННЯ В РАННЬОНОВОАНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

У запропонованому дослідженні схарактеризовано синтаксичні структури моделей речень із дієсловами вольової дії в ранньонowoанглійській мові, окреслено лексико-семантичні групи дієслів із семантикою волевиявлення, визначено узгодження дієслів волевиявлення з іншими аргументами в реченні, проаналізовано синтаксичні структури реченнєвих конструкцій в межах теорії трансформаційної граматики.

Ключові слова: синтаксичні структури, дієслова волевиявлення, узгодження аргументів, глибинні та поверхневі структури, ранньонowoанглійська мова.

The paper deals with characteristics of sentences with verba voluntatis in Early New Modern English; it singles out the groups of volitional verbs; defines their arguments in sentence; analyzes syntactic structures within the framework of the transformational grammar.

Keywords: syntactic structures, verbs of volition, arguments adjustment, deep and surface structures, Early New Modern English.

Природа мови, засоби відображення процесів розумової діяльності людини та формування характеру людської думки завжди були об'єктом досліджень як багатьох всесвітньо відомих вчених, так і обдарованих любителів вивчення розвитку наукової думки. Мова є специфічним «інтелектуальним» надбанням людства, головним інструментом спілкування.

Існує певна засвоєна кожною особистістю система правил або принципів оволодіння мовою, яка дозволяє розуміти та продукувати нові речення. Знання мови – закладена в людині система правил – один з багатьох факторів використання та розуміння висловлення. Другим фактором виступає універсальна граMATика, принципи якої визначають форму та вибір граMATики певного виду, виступають дослідженням природи людських інтелектуальних здібностей, головних умов «мовних здібностей» людини та вродженої організації мовного досвіду і, таким

чином, складають теорію більш глибинного характеру [2, с. 37-38].

Слід зазначити, що синтаксичні правила генеративної граMATики Н. Хомського уможливають усебічний аналіз конститuentів речення з урахуванням семантичного та фонологічного компонентів загальної граMATики, які формують відповідно глибинні та поверхневі структури реченнєвих утворень. Тобто, значення кожного речення продукується із глибинної структури за допомогою правил семантичної інтерпретації, тоді як фонетична інтерпретація кожного речення продукується з поверхневої структури за допомогою фонетичних правил [3, с. 7].

Актуальність теми нашої розвідки зумовлена інтересом сучасних вітчизняних та зарубіжних мовознавців до вивчення конструктивних моделей реченнєвих утворень в історичній перспективі та необхідністю аналізу синтаксичних структур речень із дієсловами вольової дії в